

Transcriptie interview de heer L. Vijlbrief op 12 mei 2016

Korte samenvatting/inhoudsopgave interview:

00.00.00 Samenstelling gezin. Moeder en vader niet gehuwd, wel samenwonend.
00.02.00 Vader overleden toen de heer Vijlbrief 7 jaar was.
00.04.30 Moeder Keetje Vijlbrief, o.a. baker in de buurt.
00.05.20 Broer kostwinner. Over andere broers. Over geloof.
00.08.37 Radiohoorspel met Paul Vlaanderen.
00.10.15 Hartverlamming vader, broers. Huurprijs. Slapen in klein huisje.
00.13.04 Klap op hoofd, deuk schedel. Toevallen. Medicijnen levenslang.
00.17.28 Naar gemeenteschool. Broer krijgt klap, moeder haalt verhaal.
00.20.08 Seringen plukken in Vreewijk. Politie. Kattenkwaad. Groentjes pesten.
00.25.18 Moeder werkster. Dekens sjouwen. Bonentijd. Fiets oppassen.
00.31.00 Geld verdiend voor weekboodschappen.
00.31.35 Werken bij groenteboer Nelis Brinkman, ander werk.
00.40.00 Bij HCW, Zoeterwoudseweg.
00.49.52 Oorlog, kamp Amersfoort, Wangerooze; eten, mijnen.
00.55.26 Terugweg naar Leiden. Afgekeurd militaire dienst.
00.58.00 Knikkertijd, hinkeltijd, spelletjes op straat. Centjes rapport.
01.00.00 Buurtgevoel. Op de wagen van verhuizer Jan van Duuren.
01.06.45 Een broek. Wel schoenen, heel vroeger klompen.
01.07.00 Via kruiwagen in dienst Universiteit; sportcentrum, bibliotheek.
01.12.00 Groot boek met goud in kluis universiteitsbib. Pensioen.
01.19.07 Salarisverhoging. Arbeidsethos.
01.22.00 Anekdote bij verhuizer Van Duuren.
01.25.09 Vrouw leren kennen. Werk vrouw. Stuyvesanthof. Hartinfarct.
01.30.33 Naar Paramaribohof. Secretaris Ons Belang. Huurwet lezen.
01.38.00 Postzegels.
01.49.57 Verhuisklus Maastricht.
01.56.00 Geloof.

G: U weet wel waar ik geboren ben. Ik ben in de Zegersteeg [nr. 31] geboren [op 23 mei 1925].

I1: Ik heb het even opgezocht.

G: Weet u waar die is nou? Van de Kaiserstraat naar de 5^e Binnenvestgracht. Maar ik was nog jong en toen zijn we verhuisd naar de 5^e Binnenvestgracht nr. 18. Maar ja, toen was ik was nog jong. Toen lag ik nog in de kinderwagen.

I1: De hoeveelste was u in het gezin? Hoeveel broers en zusjes hebt u, of had u?

G: We waren met z'n tiene, ik had nog 7 broers en 2 zusters. Maar daar ben ik nog de enige van en mijn zuster. Voor de rest is het allemaal gestorven.

I1: En uw vader en moeder, waren dat ook Leidsen? Waar kwamen uw vader en moeder vandaan?

G: Mijn moeder wel, m'n vader durf ik niet met zekerheid te zeggen maar ik denk het wel, want die was marktmeester. En hij maakte ook sigaren. Ja, mijn vader maakte sigaren. Mijn vader ging elke week naar Gouda met een koffer met sigaren, op de fiets. Want mijn vader was nogal een flinke man, die moest een speciale fiets ervoor hebben, een goed frame natuurlijk, want anders zakte hij erdoorheen. Maar ik was nog geen acht jaar en toen is mijn vader overleden.

Maar mijn vader en moeder zijn nooit getrouwd geweest. Mijn moeder is wel getrouwd geweest.

Want mijn eerste drie broers, die heetten Beekma. Daaf, Nico en Joop.

I1: En die eerste man is ook overleden?

G: Nee, daar is ze van gescheiden. Dat was een visserman. Ik denk dat ze met een Katwijker getrouwd is geweest of zoiets, denk ik. Maar dat weet ik niet zeker. En toen is ze aan mijn vader gekomen, maar daar is ze nooit mee getrouwd.

I1: Maar was dat niet bijzonder? Dat ze niet getrouwd was met de man met wie ze samenwoonde?

G: Ja, toen was dat hokken, vooral toen ze nog kinderen kreeg ook van hem. Maar ja, dat is tegenwoordig modern.

I1: Het is nu modern, maar uw moeder was wel heel modern voor haar tijd.

G: Voor die tijd was dat ... ze speelde de hoer, kun je wel zeggen, zo werd dat gezien.

I1: Zo werd dat gezien, bedoelt u dan in de familie, of in de omgeving?

G: Nou, in de familie niet en in de buurt niet, maar van een vreemde. Maar de familie en de buurt, die konden niet anders dan Keetje. Als je Keetje moest hebben, dan moest je bij mijn moeder wezen.

I1: En hoe heette Keetje van zichzelf?

G: Die heette Vijlbrief van zichzelf.

I1: O ja, natuurlijk.

G: Wij zijn allemaal vernoemd naar onze moeder. En mijn moeder was ook baker. Weet je wat dat is?

I2: Bakerpraatjes, dat woord ken ik.

G: Maar wat is het?

I1: Vertelt u het maar.

G: Een verloskundige. Er was een familie bij ons op de gracht en die kregen praktisch ieder jaar een kindje, dat mens. En dan verzorgde mijn moeder het kind en de andere burens maakten het hele huis schoon.

I1: Maar uw moeder begeleidde ook de bevalling?

G: Ja, daar hielp ze ook bij. De dokter was er ook bij, want dat was vroeger allemaal thuis bevallen. Vroeger ging je niet naar het ziekenhuis. Je deed het thuis.

I1: Deed ze dat ook bij andere mensen?

G: Ja, in de buurt. Zij werd weleens geroepen in de buurt, bij andere mensen. Dat deed ze ook wel, maar daar had ze niet veel tijd voor want ze werkte ook ... De ping ping was duur. Ook in die tijd.

Omdat mijn vader gestorven was, werd mijn oudste broer kostwinner.

I1: Hoe oud was uw oudste broer? Was die veel ouder dan U?

G: Nico, ja, die was wel ouder dan ik. Nico was 90 jaar toen hij stierf en dat is wel een tijd geleden. Ik denk dat hij een jaar of 19, 20 was. En toen werd hij kostwinner en toen kreeg hij vijftien gulden steun. Maar van die vijftien gulden steun moest mijn moeder wel tien monden openhouden. Ze kreeg zelf geen steun, omdat mijn broer kostwinner was. Hij kwam in de plaats van mijn vader. Want mijn vader had geen steun, want die verdiende zijn geld. En zo is dat allemaal maar doorgegaan. Dat werd gewoon.

I1: Die oudste broer, die kreeg die 15 gulden steun en de tweede en de derde enzovoort, moesten die toen gaan werken of hoe ging dat?

G: Joop was al vroeg het huis uit. Dat was mijn eerste broer, de oudste, laat ik het zo zeggen. Nee, Daaf was de eerste, de oudste, en Nico was de tweede en Joop was de derde, maar Joop deed niks, die werkte ook niet. En er was ook weinig werk in die tussentijd, want dat was toch in de jaren '30. Dus Nico werd aangemerkt als kostwinner.

I1: En Daaf was het huis uit?

G: Daaf was al langer het huis uit. Dat kwam eigenlijk een beetje meer door zijn geloof. Die was voorprediker.

I1: Wat voor prediker?

G: Voorprediker. Ja, die kerk staat hier in de Sumatrastraat.

I1: Gereformeerde Kerk?

I2: Nee, de Apostolische kerk?

G: Van het Apostolisch Genootschap. Daar was hij voorprediker. Maar ja, wij leefden eigenlijk op een heel andere wijze dan hij. Hoewel mijn moeder wel elke week naar bijbellezing ging, hoor.

I1: Van het Apostolisch Genootschap?

G: Nee, die ging naar Rehoboth, aan het Rapenburg [nr. 10]. Mijn moeder was protestants. Van de armoe die we hadden, laat ik het zo maar zeggen, hadden we toch een radio, distributieradio. Daar kon je alleen 1, 2 en 3 op krijgen, meer niet. En als het dan zaterdagavond was, dan mocht je wel thuis zitten, maar mond houden, he, want dan was dat hoorspel aan de gang. Ik heb zijn naam altijd nog geweten en dat was zo spannend altijd.

I1: Vlaanderen? Paul Vlaanderen?

G: Paul Vlaanderen, ja. Dan mocht je niks zeggen. Nee, geen gepraat onder mekaar. En dinsdagavond ging ze naar de Rehoboth. Dat was iedere dinsdagavond, ging ze erheen. Had ze een pond pinda's, die werden dan verdeeld onder ons en dan gingen we zitten kaarten, want we mochten niet de straat op dan. We moesten thuisblijven. Nou ja, dan gingen wij zitten kaarten om de pinda's. En tegen de tijd dat je moest betalen, had je je pinda's opgegeten.

[Gelach]

I1: Zo slim was je wel.

G: Kon je niet meer betalen. Ja, dat ging vroeger allemaal in een heel andere sfeer. Je was veel gemoedelijker. Je hielp elkaar.

I1: Uw vader, die overleed toen u 7 jaar oud was. Waaraan overleed hij?

G: Hartverlamming.

I1: Dat was natuurlijk een schok?

G: Ja. Net zo mijn broer Nico; is ook overleden aan een hartverlamming, en mijn broer Rinus ook. Zelf ben ik ook hartpatiënt en mijn zuster ook. Het zit zo'n beetje in de familie.

I1: Maar uw moeder stond er toen alleen voor met 10 kinderen en die kreeg die 15 gulden?

G: Maar mijn moeder had vriendinnen genoeg hoor, trouwens, die hele buurt dat was allemaal vriendinnen van elkaar. Ik was nog klein, ik lag nog in de wieg en toen zijn we verhuisd van de Zegersteeg naar de 5^e Binnenvestgracht [nr. 18], want daar was de huur goedkoper. En als je nu zegt tegen jonge mensen dat mijn moeder toen twee kwartjes betaalde in de week voor huur, dan verklaren ze je eigenlijk voor gek. Want wat was dat, twee kwartjes? Maar ja, dat was een huis met twee kamers en een zolder. Een keuken was er niet, die hebben ze zelf gemaakt.

I1: En hoe ging dat met slapen met al die kinderen?

G: De jongens gingen allemaal naar de zolder en de twee meisjes bleven bij mijn moeder slapen beneden. Daar hadden we een heel groot bed en daar konden ze allemaal in.

I1: In de huiskamer?

G: Nee, in de slaapkamer, een huiskamer en een slaapkamer. En dan hadden we nog zo'n grote ronde kachel. De sfeer was vroeger heel anders. Nou heb je centrale verwarming. Je weet eigenlijk niet anders. Maar vroeger zat je gezellig om de kachel heen en dan werd je aan de voorkant warm en aan de achterkant koud. Maar ik was 1 jaar en toen zat ik nog in de kinderwagen, ten minste ongeveer 1 jaar, en toen woonden we al aan de 5^e Binnenvestgracht. Toen waren we geloof ik net

verhuisd en toen mocht een buurmeisje gaan rijden met mij, maar vroeger had je van die kinderwagens, ja, die zult u niet gekend hebben, die hadden van zulke hoge wielen en die was een beetje wild en die reed tegen een steen en toen sloeg die kinderwagen om en toen ben ik op mijn knak [kop] gevallen en daarvan heb ik een deuk in mijn schedel. Die heb ik nog hoor.

I1: Maar met de hersens is niks mis?

G: Nee, op dat moment niet, maar met mijn 11e jaar was het wel raak. Toen kreeg ik een soort van toevallen. En mijn moeder was met mij naar de dokter geweest omdat ik gevallen was, maar er was niks aan de hand, zei de dokter. Maar ik was gaan vissen en toen heb ik schijnbaar een toeval gehad en toen lag ik half in het water. Toen heeft een student met zijn meisje mij eruit gehaald. En toen, vanaf die tijd, ben ik eigenlijk gaan sukkelen met mijn hoofd. Kreeg ik medicijnen. En je ging ik altijd naar het AZL, want een ander ziekenhuis kon je niet betalen en het AZL was altijd gratis. Dat is nu het LUMC hoor.

I2: Van de universiteit, ja.

G: Vroeger was dat algemeen, algemeen ziekenhuis. Maar goed, dat heeft altijd voortgeduurd en ik heb altijd medicijnen gehad, maar eigenlijk altijd de verkeerde medicijnen. Want mijn huidige huisarts, dokter Hartman, die zegt dat. Ik kreeg toen ook een aanval. Heb ik hier toen ook een keer gehad, toen ik hier woonde, toen was mijn vrouw al gestorven en die zegt: "Nee, dat is niet goed" en toen heeft hij mij ettelijke keren naar Scal gestuurd.

I1: Van de bloedprikkerij?

G: Van bloedprikken gestuurd, want hij wilde per se weten wat voor medicijnen ik moest hebben. Nou, die heb ik toen gehad en vanaf dat moment heb ik er geen last meer van gehad, dus hij had de zuivere medicijnen gegeven. Maar hij had er wel bij gezegd: "Daar kom je nooit meer van af".

I1: Dus u hebt er altijd last van gehad?

G: Ja, maar ze hadden me nog wel willen helpen. Toen ik 21 jaar was. En toen had ik een ... Want op het AZL had je nooit geen dokter. Had je altijd een coassistent en die had je dan een half jaar en dan was hij weer weg en, maar toen had ik er een en die is langer gebleven. Dat is later een heel beroemd specialist geworden. Hij woonde toen op de Steenschuur, toen hij zo beroemd was. Maar toen hij nog student was, woonde hij op de Breestraat, boven de bloemenwinkel van Buurman geloof ik, tegenover het stadhuis. En die zei op een keer: "We moeten er eens een keer over gaan praten". En toen wilden ze de schedel gaan lichten. Hij heeft me wel uitgelegd hoe ze dat zouden gaan doen, hoor. Hij zei: "Dan gaan we allemaal gaatjes boren hier [*wijst op zijn voorhoofd*] en die andere stukjes, die zagen we dan door, dan tillen we die schedel op en dan drukken we die deuk eruit". Want het was meer een druk op mijn centraal zenuwstelsel. En daar had ik af en toe last van. Maar het risico was veel te groot: ik kon gezond worden, ik kon lam worden, ik kon gek worden en ik kon eraan onderdoor gaan. Dus ik heb dat niet gedaan. Daar had hij natuurlijk ook wel begrip voor. Maar ik heb alleen een gezellige avond gehad. Zijn verloofde was er en ik heb een lekkere kop koffie gedronken bij hem.

I1: Maar ik wil eigenlijk weer terug naar toen uw vader overleden was en uw moeder met die kinderen allemaal in zo'n piepklein huisje zat. Ze kreeg het geld van Nico, maar kreeg ze nog meer geld? Of gingen de andere jongens ook werken?

G: Nadat mijn vader gestorven was, zijn er geen kinderen meer gekomen.

I1: Gingen er toen andere kinderen werken? Waren er toen al weer zo oud dat die konden gaan werken? En hoe ging het met u? Wat deed u?

G: Nou, niet helemaal. Dat heeft een paar jaar geduurd.

I1: U was 7. Wat ging u toen doen? U zat op school, denk ik.

G: Ja, Ik zat op de Duivenvoordeschool, in de Duivenvoordestraat bij de Stadhouderslaan. [*Bedoeld wordt: Duivenbodeschool aan de Duivenbodestraat 11*]

I1: De Duivenvoordeschool?

G: Ja, dat was een gemeenteschool en dat kostte geen geld.

I1: Op de Stadhouderslaan?

G: Daar was het een zijstraat van. Daar heb ik 6 jaar geleerd, maar ik was klein; ik zat in de 1^e en 2^e klas en die gingen om 11 uur naar huis, maar ik dat mocht ik niet, want er was niemand thuis. Dus ik

moest wachten op mijn grotere broer, want die had een sleutel. En dan konden we naar huis. Wat moest ik dan doen? Ja, dan ging ik mee. In de 1^e klas bij juffrouw Duijvenbode; die meisjes die kregen handwerkles en ik zat daar dan te lezen, een boekje te lezen, beetje te tekenen, maar dat ging vervelen. Toen ben ik op het laatst gaan handwerken. [Gelach] Ik heb haken geleerd en zelfs ook breien. Ik was in staat om mijn eigen sokken te stoppen later. De 1^e klas was juffrouw Duijvenbode en de 2^e juf Korswagen en die 2 jaar die heb ik zo overbrugd tot ik in de 3^e klas zat en toen mocht ik pas om 12 uur naar huis. Ja, dat gebeurde ook wel eens: je moest niet aan mij komen, aan ons komen hoor, aan de kinderen komen.

I1: Aan de Vijlbriefjes?

G: Want toen had mijn oudste broertje een klap gehad van meester Beumer onder de zangles en dat had ik tegen mijn moeder verteld. Nou, om 2 uur stond ze op school hoor, de meester op te wachten. Nou, die heeft ervan geweten. Hij heeft het nooit meer gedaan, want dan is ze pisinijdig. Kom niet aan mijn kinderen. En zo zijn er nog wel veel meer dingen. Want we hielden allemaal veel van bloemen thuis, maar je had geen geld om bloemen te kopen en als het tijd was, dan kon je wel eens bloemen plukken in het park en in het Plantsoen, maar je moest wel uitkijken voor de politie, want dat mocht niet. En ook in de tijd van de seringeng, als de seringeng gingen bloeien en dan in de Vreewijkbuurt, daar stonden veel seringengbomen en dan nam ik een mooi scherp mesje; dan ging ik altijd een paar takken seringeng halen voor mijn moeder. Tot een keer dat ik gegrepen werd, ja, naar het politiebureau en toen werd mijn moeder gewaarschuwd dat ze me moest komen halen, want ik zat op het politiebureau, want ik had seringeng gestolen. Maar ja, mijn moeder werkte, dus dat heeft wel eventjes geduurd voordat ze me kwam halen. En toen was ze daar en dat was zo mooi, toen zegt ze: "Waarvoor zit hij hier dan eigenlijk?" "Ja", zei die agent, "hij heeft seringeng gestolen". "Oh", zei mijn moeder, "was dat het?" Maar wat had hij nou gedaan? Hij had die seringeng in een vaas gezet op de balie. [Gelach] En toen zegt ze: "Nou, waarvoor heeft hij dat gedaan dan?" "Hij zegt dat hij dat voor zijn moeder heeft gedaan". "Oh, dan waren ze voor mij, die seringeng. Nou, dan neem ik die jongen wel mee", en ze pakt die seringeng: "en die seringeng neem ik ook gelijk mee". En zo liepen we het bureau uit en die agent wist niet wat hij zeggen moest. Gek hè, vroeger was het anders dan nu. Vroeger haalde je echt kattenkwaad uit.

I1: Wat dan?

G: De tijd van de groentjes. Vroeger, die studentjes, die hadden allemaal een kale kop en dan droegen ze een pet. En dan had je op de Kaiserstraat, daar had je een melkboer en die had een portiek en daar was het altijd donker en die zag dat dan niet en daar stond je dan met een man of drie, vier, en dan stond je te wachten tot er een voorbijkwam en dan was het altijd: "Hé, pet af!", en dat groentje gauw zijn pet af en dan liep hij gauw door, want voor elke student moest hij zijn pet afnemen. Die meisjes, die zaten het Rapenburg af te borstelen met een tandenborstel. Dat deden ze. Dat waren geloof ik studentengrappen. Maar dat van die pet af, dat hebben wij altijd gedaan.

I1: Maar u hebt me in het voorgesprek ook nog wat verteld over dat raampje tikken.

G: Ruitje tik?

I1: Vertelt u dat eens.

G: Ruitje tik? Dan nam je een speld en een klein stukje garen en een steentje eraan en een touw en die stak je in de stopverf. Nou ken je dat niet meer, maar vroeger zat er altijd stopverf in de ramen en dan zette je dat touw en dan trok je eraan en dan werd er geklopt tegen de ramen, want een bel had je vroeger niet. "Ja, wie is daar?". Maar er kwam geen antwoord. En de buurman kwam kijken wie er was. Maar hij zag natuurlijk niemand. En dan nog een paar keer. Nou, die man werd op het laatst witheet natuurlijk. Maar hij heeft ons toen later schijnbaar toch wel in de gaten gehad. Want toen deden we het weer eens een keer of tenminste we waren bezig ermee en toen kregen we in ene keer een emmer water over ons heen. Want toen stond ie boven aan het raampje. Toen waren we allemaal drijfnat. Nou, toen hebben we het nooit meer gedaan.

I1: Net goed eigenlijk. Verdiende loon.

G: Dat had je ook dat je twee deuren aan elkaar vastmaakte. Dat was nog mooier en dan hadden we een touw en twee knoppen en dat touw allebei goed vastgebonden en dan: "Jongens, nou bellen!". En dan bellen, bellen, maar ja, ze konden er niet uit, want die deur ging niet open. Tot er een zo slim

was, die ging achterom gelopen en die zag dat ze vastgebonden zaten. Al zulk soort dingen. Dat was echt kattenkwaad uithalen. Je vernielde niks. Nee, dat was er niet bij. Ging je wel even boodschappen doen voor de buurvrouw, die oud was. Ging je wel even een half pond suiker halen. Maar je vernielde niks, vernielen was er nooit bij, we hebben alles wel heel gelaten op de seringen na dan. Voor de rest is het altijd goed gegaan.

I1: Maar u zei net: mijn moeder werkte, ze was baker, maar deed ze nog meer?

G: Werkster. Mijn moeder was werkster, bij die ouwe vrouwtjes in het hofje.

I1: Welk hofje?

G: Ik dacht het St Annahofje, dat het dat was.

I1: Het St. Annahofje op de Middelstegracht?

G: In de Zegersteeg. Je hebt er namelijk een op de Middelstegracht en in de Zegersteeg. En dan heb je ook nog het Komkommerhof.

I1: Het Komkommerhof? Wat is dat nou?

G: Ja, Komkommerhof heette die. Geen mens wist waar die was, die was gewoon aan de 5e Binnenvestgracht en er stonden maar twee huizen. En het was helemaal geen hof, maar het werd zo genoemd. Die was aan de 5e Binnenvestgracht. Want Beuth, de dekenfabriek, die ging helemaal tot aan de 5e Binnenvestgracht op één huis na, dat stond erin en dat hof.

I1: Hoe heette die fabriek?

G: Bueth: b u e t h .[*Bedoeld wordt: Fabriek van kapok, bedveren, dekens en matrassen v/h R.M. Beuth, Kaiserstraat 23-25*] Ze maakten van die gewatteerde dekens. Want als we uit school kwamen, dan gingen we gauw hollen naar huis en dan hielpen we zogenaamd met inladen en dan mochten we meerijden naar Van Gend en Loos om die balen weg te brengen met Landwaart, de expediteur, die deed dat altijd. [A. Landwaart, expediteur, Clarensteeg 29] Die chauffeur was Schimmel, die heeft hier nog gewoond en die is hier ook gestorven en zijn schoonzoon heeft hier nog gewoond met zijn vrouw en die zijn hier ook gestorven.

I1: Maar die gewatteerde dekens werden opgehaald?

G: Ja, die werden helemaal ingepakt. Hele balen waren dat.

I1: En gingen die dan met een vrachtauto of met paard en wagen?

G: Met een vrachtwagen. Die werden ingepakt, hele balen waren dat. En die brachten we met een vrachtwagen naar Van Gend en Loos aan de Haagweg en daar werden ze gelost. We hielpen zogenaamd met inladen en uitladen.

I1: En kreeg u dan een centje?

G: Nee, niks, wel als het de bonentijd was.

I1: Bonentijd? Wat ging u dan doen?

G: Wat is nou de bonentijd?

I1: Juni, juli, augustus?

G: Nee, het was de tijd dat er bonen volop waren voor de fabrieken. Dan moesten ze afgehaald worden en dan ging een buurvrouw, die haalde een hele wagen vol met bonen en dan afhalen en dan gingen wij helpen en dan zat je hele avonden bonen af te halen. Soms hele weken achter elkaar. En dan verdiende je 30, 35 centen, maar dat bracht je allemaal thuis hoor. Je stak niks in je zak. Dat was er niet bij vroeger. En dan op een gegeven moment, dan was ik alweer wat ouder, ik denk een jaar of tien, toen heb ik fietsen op staan passen met mijn broertje. Mijn broertje stond bij Mam van Noord, de banketbakker.

I1: Mam van Noord?

G: Ja, M.A.M., ja, die zaak die is er ook niet meer, op de Doezastraat. En ik stond bij Jamin en die zat op het hoekje van de Doezastraat en de Molensteeg. En dan hielp je mevrouw, effe de fiets vasthouden, dat ze de boodschappen er netjes kon doen; dan kreeg je een halfje of een cent en een enkele keer kreeg je een duitstuk, tweeëneenhalve cent. En dan stond je van 's morgens acht tot 's avonds tien hoor. Want je had een boterham bij je en als je dan naar het toilet moest, dan gingen we gauw effen naar Opa, die woonde in de Molensteeg, en dan gingen we gauw weer terug voordat een ander je plekje inpikte.

I1: En opa was de vader van moeder?

G: Dat was mijn moeders vader, dat was opa Vijlbrief.

I1: En was er ook een oma Vijlbrief?

G: Die leefde niet meer. Je had wel ome Koos, die had een bult. Die woonde in bij opa en maar die had een bult en die werkte ook niet.

I1: En opa Vijlbrief, werkte die nog of niet?

G: Nee, die werkte ook niet meer. Die was heel oud hoor. Uiteindelijk is het een heel sterk geslacht hoor. We zijn allemaal even oud geworden. Want ik ben nou al negentig. Mijn oudste broer is ook negentig geworden, een andere broer is kort geleden gestorven, een paar maanden geleden, die was 86, enzovoort enzovoort. En dan verdiende je soms met z'n tweetjes aan halfjes en centjes wel een rijksdaalder en dat was een hoop geld hoor en dan zat mijn moeder dat gauw te tellen en dan kregen we allebei twee centen voor een hele dag hard werken en dan ging zij naar de Kluse [*Le Kluse?*] toe. Dat was de kruidenier aan de Molensteeg, want die was 's avonds open. Want de winkels waren tot 's avonds tien uur open en Kluse hielp mijn moeder nog wel even hoor. En dan nam ze voor die rijksdaalder voor een hele week boodschappen mee. Want wat kostte toentertijd een kilo suiker? 7 of 8 centen geloof ik. En je had het niet voor het grijpen, want alles werd netjes afgewogen. Niet zoals nu: je pakt het maar en je graait maar wat je hebben wil.

I1: Hoe lang bent u nou op school geweest?

G: Tot mijn 12^e jaar, toen ben ik gaan werken.

I1: Had U door willen leren? Hoe ging dat?

G: Ik had wel graag door willen leren. Ik heb zelf later ook doorgeleerd. Ik ben eerst groenteman geweest.

I1: Toen u 12 was?

G: Ik ben eerst gaan werken bij groenteboer Brinkman. [L. Brinkman, aardappelen, groenten, fruit, Doezastraat 26] Die reed met paard en wagen want, vroeger kwam de groenteman aan de deur, de bakker kwam aan de deur, de slager kwam aan de deur, alles kwam aan de deur, en wij gingen dan met paard en wagen langs de deur. En dan hadden we een klant en dat was mevrouw Rodenburg en die woonde in de Roodenburgerstraat en die was weduwe, maar ook vegetariër. Als ik dan wist dat we daar heen moesten die dag, dan zocht ik 's morgens al de mooiste en de grootste Jaffa's voor haar uit, want die nam ze altijd, 50 Jaffa's tegelijk. Ja, dat mens die leefde alleen maar op groente geloof ik.

I2: Wat zijn Jaffa's?

G: Sinaasappels, dat zijn hele grote sinaasappels. Die heb je nou niet meer, die grote sinaasappels. En vroeg ze weleens en dan zei ze: "Meneer Brinkman, zijn er al peentjes?" Nooit geen worteltjes, peentjes. Ja, die waren er wel. "Ja, Mevrouw, die zijn er wel, maar die zijn nog erg duur voor op de wagen te nemen". "Nou, ik zou toch graag een bosje hebben". Nou, dan was ik al weg op de fiets om dat bosje penen te halen, want we kwamen er drie keer in de week en de derde keer kreeg ik 2 kwartjes fooi van haar omdat ik altijd zulke mooie Jaffa's voor haar opzocht. En dan gauw wat halen voor haar als ze wat wilde hebben. En dat was ook zo mooi, we hadden natuurlijk ook een paard voor die wagen en als we dan daar waren dan ging hij half op het trottoir staan en hij ging niet eerder weg voordat hij zijn twee boterhammen had gehad.

I1: Dat kreeg hij van mevrouw Rodenburg?

G: Die kreeg hij van mevrouw Rodenburg. Dat waren gewoon droge boterhammen, maar hij ging niet eerder weg. Maar we moesten toch ook een keer gaan eten. Kent u de Haroen nog? Een hele grote kruidenierszaak geweest op het hoekje van de Beschuitsteeg. En die was speciaal ingericht voor eigenlijk voor specerijen uit het buitenland. Studenten kwamen er veel, dat weet ik wel. Daar ging Nelis Brinkman - want ik was bij Nelis in dienst - daar woonde zijn zuster Judith. En dan zorgde ik voor het paard. Dan haalde ik het bit uit zijn mond, want een paard heeft een mond hoor, denk erom! En dan kon hij rustig eten en drinken en als ik dan terugkwam dan had hij alles op en dan was hij weer fit en dan konden we weer vooruit.

I1: At u dan daar een boterhammetje op?

G: Nee, ik ging naar huis om daar een boterham te eten. Maar het was zo'n dondersteen, dat paard. Vroeger, weet u de HCW nog? [*Hollandse Constructie Werkplaatsen*]

I1: Nee, ik ben helemaal geen Leidse hoor, ik woon hier pas 33 jaar, dus dat telt niet mee.

G: 33 jaar, ik ben in '41 overgegaan naar het Rijk, toen stond hij er nog. Daar had je een heel groot weiland achter en daar stonden de paarden op wat nu de veiling is of wat vroeger de veiling was. Dat was vroeger allemaal weiland, daar reed de tram nog doorheen. Dan bracht ik hem weg en dan ging ik hem 's morgens halen en dan stond hij altijd vlakbij het hek en als ik dan aankwam, dan nam hij een rit en dan liep hij zo helemaal door naar de Kanaalweg, helemaal door die weide heen; dan kon ik helemaal door die weide heen om hem te gaan halen. Ik denk: maar dat zal ik je gauw afleren hoor. En dan nam ik 's morgens een schep haver mee en zei ik: "Kom je het halen?" En dan kwam hij niet, maar dan deed ik net of ik het aan die andere paarden wilde geven, maar dan kwam hij wel. Dan kon ik hem zo pakken. Dan hoefde ik dat end niet te lopen.

I1: Hoe lang hebt u dat gedaan?

G: Twee jaar. Want je mocht eigenlijk niet werken. Want je moest 14 jaar zijn. Want de hoofdonderwijzer, meester Van Schaik, die is nog loco-burgemeester hier geweest, die is nog bij mijn moeder thuis geweest om te vragen: laat die jongen doorleren. Maar ja: twee gulden! Dat was een hoop geld hoor, vroeger.

I1: U verdiende 2 gulden per week?

G: 2 gulden in de week ja. Maar ja, dan begon ik 's morgens om 8 uur en ik zag wel wanneer ik klaar was. Want de winkel sloot pas om 10 uur, dus als we met het paard en wagen klaar waren en er was geen veiling, dan gingen we nog even naar de Doezastraat, want daar hadden ze de groentewinkel, om te kijken of er nog bestellingen waren die weggebracht moesten worden en dan ging ik somtijds 's avonds om 8 uur pas naar huis. Dan maakte ik dagen van 10, 12 uur. En dan was je een jongen van 12 jaar voor. En toen ik 14 jaar was, toen ging ik naar De Koning. [Bernard de Koning, Het Leidsche Wollendekenhuis, Haarlemmerstraat 137]

I1: Wat is dat nou weer?

G: Dat is een textielzaak op de Haarlemmerstraat. Eigenlijk C&A. Dat was vroeger De Koning, een hele grote textielzaak. En daar ging ik 2 kwartjes meer verdienen. Want die 2 kwartjes fooi, ja, die kreeg ik, maar dat is altijd een gis, maar daar was het vastigheid.

I1: En wat ging u daar doen?

G: Daar was ik loopjongen. Bestellingen wegbrengen en in het magazijn werken. Allerlei kleine bestellingen. Grote bestellingen kon ik niet meenemen op de fiets.

I1: Was die fiets van uzelf?

G: Nee, die was van de zaak. Voor mezelf kon ik gaan lopen. Over dat lopen: dat is ook nog zo mooi, want als het er van af kon, dan kregen we in de zomer in de vakantietijd, dan kregen we een dubbeltje en dat was voor de tram. Want de tram was toen zeven en een halve cent en twee en een halve cent mochten we dan versnoepen. Maar de verleiding was altijd heel groot natuurlijk. Want dan gingen we lopend naar Katwijk met dat dubbeltje en dan was de verleiding groot om een lekker ijsje te nemen en dit en dat en dan ging dat dubbeltje ook op en dan moest je 's avonds weer teruglopen. Dat is gebeurd. Maar ja, je was wel de hele dag onderweg en m'n moeder was ons kwijt. Zo hebben we wat afgetippeld hoor. Later ben ik nog bij een wandelsportvereniging gegaan.

I1: Maar we blijven nog even bij de tijd: u was veertien en toen ging u bij De Koning werken in de Haarlemmerstraat en toen?

G: Toen ben ik later naar de Maredijk gegaan naar een firma die maakte van die – waar ze nu allemaal zo over schreeuwen – asbestplaten. Daar heb ik een paar jaar gewerkt om die platen te maken. Nooit wat gebeurd. En toen ben ik overgegaan naar de HCW. Daar ben ik als sjouwer aangenomen en later ben ik gaan leren en toen werd ik hulparbeider en van hulparbeider ben ik door het leren zelfstandig geworden daar. Ik heb later gewoon doorgeleerd. Daar heb ik 19 jaar gewerkt bij de HCW.

I1: Waar is HCW een afkorting van?

G: Hollandsche Constructie Werkplaatsen.

I2: Waar was die?

G: Zoeterwoudseweg. Daar staan nou mooie flats. Want aan de andere kant had je de NEM, dat hoorde eigenlijk een beetje bij elkaar, Nederlandsche Electriche Las Maatschappij [NEM,

Nederlandsche Electro-lasch Maatschappij], en een eindje verderop had je nog een zaak, dat was een schildersbedrijf. Dat hoorde er ook bij: Schildersbedrijf De Rijn. Dat hoorde allemaal bij elkaar, maar het waren allemaal aparte namen. Maar ja, toen op een gegeven moment wilden ze gaan uitbreiden, maar vroeger hadden ze de grond waar vroeger de veiling op was, die hadden ze verkocht uit armoede. Toen begon het steeds beter te draaien daar en toen wilden ze het terugkopen, maar toen ging het niet meer. En toen hebben ze, maar ja, dat heb ik niet meegemaakt. Toen zijn ze overgegaan naar Maastricht [Schiedam?], daar konden ze wel uitbreiden. Nou, ik heb er 19 jaar gewerkt en 17 jaar met plezier gewerkt, de laatste twee jaar niet meer, want als je een vriendje van de baas was, dan kreeg je een baantje op kantoor maar dat moest allemaal uit die fabriek komen. We hebben wat afgeploeterd daar hoor.

I1: Dus u bedoelt: er zaten teveel mensen op kantoor?

G: Ja, er zaten er teveel op kantoor.

I1: Want wat deed u nou? Wat was u aan het eind?

G: Constructiebankwerker. Alles klaarmaken dat het zo naar de montage kon. Constructiebankwerker was je, want je moest ook kunnen lassen en branden. Want ik kan me nog herinneren, ik weet niet of hij er nog staat hoor, maar vlakbij Den Haag is toen een gebouw geweest van Nationale Nederlanden en die heeft een hele stalen constructie gehad. Met pijlers allemaal van staal en de onderste pijlers die waren van staal 57. Dat is een ander soort, harder dan ijzer, en als dat hele gebouw klaar was dan zouden die pijlers 3 centimeter krimpen. Zoveel gewicht kwam erop. En ik had graag dat eens willen bekijken, maar dat zat er niet in, dat was te kostbaar allemaal. We hadden ook veel werk voor de Hoogovens en voor Indië. Voor Indië hadden we veel werk. Want toen hadden we Indië nog. Ik weet nog wel dat op een gegeven moment ... Dat kwam door heel iets anders. Ik kreeg een opdracht om twee kranen te maken voor de Figée uit Haarlem. Dan begin ik altijd aan het moeilijkste werk, dat is de wielkasten. Dat is het moeilijkste werk, want dat moet precies kloppen, tot op de millimeter moet dat kloppen, want anders loopt het spaak natuurlijk. Ik was daarmee bezig en mijn zwager werkte ook, want die was daar voorman in diezelfde loods en die had op een moment geen werk en toen zei mijn baas: "Joh, ik neem die tekeningen mee van dat casco, dan kan hij aan dat casco werken. Blijf jij maar aan die wielkasten". "Ja, dat is goed". Nou, toen was ik klaar en ik heb die dingen aan de kant gezet, want ik kreeg weer ander werk. En hij was nog niet klaar. Hij had allang klaar moeten wezen, maar hij heeft eerst drie dagen lopen wandelen met die tekeningen. Toen zegt mijn baas op een gegeven moment: "Zullen we eens gaan passen?" "Jawel ja, joh". Ik had er vier ijzeren ogen aan gemaakt, dus een viersprong eraan en zo met de kraan ernaartoe. Niet passen. Hij zegt: "Wat heb je nou gedaan?" Ik zeg: "Niks, ik heb ze gemaakt volgens tekening". Nou, meten, nog eens meten, nog eens meten, alles klopte. Ik zeg: "Maar heb je die kranen nou al eens gemeten?" 6 cm te breed. Dat kwam door zijn eigen schuld hoor. Kijk, je hebt I-balken...

I1: Niet te technisch hoor!

G: Nou je hebt zo'n plaat en zo'n plaat [G. wijst aan], dat is een I-balk. Maar dat lijf, dat staat nooit in het midden dus je moest eerst dat hart opzoeken van de balk. En dat deed je dan met een snijtuigje.

I1: Een snijtuigje, wat is dat?

G: Die spande je over dat hele ding heen en dan smeerde je hem helemaal in met krijt en dan pakte je hem op, dan liet je hem los en dan had je een prachtige rechte streep, precies op het hart. En dat had hij niet gedaan. Hij had ze er zomaar ingeplant. Want hij moest klaar. Daardoor was hij te breed. En alles al afgeklonken en alles. Want vroeger werd het allemaal nog geklonken. Tegenwoordig wordt alles gelast, maar toen werd het geklonken. Maar ja, wat nou? Nou, gaten boren, gaten boren en gaten boren. Uiteindelijk was het zover dat hij was gekrompen, maar ja, d'r zaten allemaal zulke sleufgaten in. Maar dat was niet erg. Maar nou komt die controleur, want die dingen werden eerst gecontroleerd. En die had zo'n hamertje, met zo'n koppie erop. En die tikt, want dan weet hij meteen of die nagels vastzitten. Tik, tik, ja, het ging goed, tik, tik, boem. Wat is dat nou? Viel er zo een stuk plamuur uit, want al die gaten hadden ze volgesmeerd met plamuur. En ja, toen ging hij zitten wroeten. Nou ja, die werden natuurlijk prompt afgekeurd. Nou, toen heeft mijn baas boven staan huilen of hij mocht blijven en mijn zwager was geen voorman meer. Dat was ook afgelopen. En toen

werd iemand anders voorman, Berend, Berend Bom. En toen moest er 's avonds een uur overgewerkt worden om te lossen en te laden en hij komt naar mij toe en toen zegt hij: "Wil jij dat doen?" En ik zeg: "Neem Jan effe, want die kan het beter gebruiken dan ik". Want hij had kinderen en ik niet. "Nee", zegt hij, "Jan moet ik niet hebben". Want ze konden niet van hem op aan hé. Uiteindelijk heb ik het dan toch gedaan, maar dat heeft een beetje kwaad bloed gezet bij mijn zuster. Beetje jaloersigheid, maar het was toch d'r man z'n schuld. En later heeft hij toch zelf een baantje genomen als postbode 's avonds. Heeft hij bij de post gewerkt. En toen kwam er een tijd dat er gezegd werd: "Joh, Leo, wil jij overwerken?" Ik zeg: "Joh, ik werk al iedere avond over". Hij zegt: "Maar dan tot 10 uur 's avonds". Hij zegt: "En dan de hele week tot 10 uur en zaterdag werken tot 5 uur." En toen was de zaterdag werken was afgelopen. Want ik heb nog 6 dagen in de week gewerkt. En zondags ook tot 5 uur. Dat was, dat karwei moest klaar, dat moest op de boot komen. Want als die boot een dag moest wachten, dan kostte dat 50.000 gulden. Die boot moest naar Indië, die kon niet blijven liggen.

I2: Waar lag die boot?

G: In Rotterdam lag die. En toen waren we zondags klaar en toen zondag 's middags om een uur of 3 ging de boot varen en toen zei die bedrijfsleider - dat moet ik hem nageven: "Schrijf maar door tot 7 uur vanavond hoor". En voor elke dag mocht je 2 uur bijschrijven voor de belasting. Maar ja, dat was 4 weken en dan verdiende je toch wel een hoop geld, maar mijn vrouw die zat de hele dag alleen.

I1: Maar ik wil nog even terug, want als ik me niet vergis was de oorlog er nog. Want toen u 15 was, kwam de oorlog.

G: Nee, ik was al wat ouder? Want ik moest naar Duitsland toe.

I1: Maar u bent toch van 1925 en in 1940 kwam de Tweede Wereldoorlog.

G: Ja, van 1925, maar een paar jaar later moest je naar Duitsland toe en dat wou ik niet.

I1: Want hoe was het in de oorlog hier in Leiden voor u?

G: Er was eigenlijk niks te doen hier in Leiden. Nooit geen razzia's, niks, ik ging gewoon naar de bioscoop met de jongens, maar ik had alleen geen persoonsbewijs meer. Want vroeger moest je allemaal een persoonsbewijs hebben. Nou, die had ik niet meer. En toen lopen we op een keer, gaan we weer naar de bioscoop en we lopen zo op het Rapenburg, bij het kantongerecht ongeveer was het, en in een keer steekt zo'n jong agentje die steekt in een keer over. "Heren, mag ik uw persoonsbewijs even zien?" Toen was ik de klos. Toen werd ik overgebracht naar de Zonneveldstraat en van de Zonneveldstraat naar Amersfoort. Daar had je een kamp en degenen die je bewaken moesten, dat waren je eigen gevangenen, Kapo's. En wee je gebeente als er een strootje onder je bed lag, dan stond je 24 uur in de rozentuin. Maar die rozentuin dat was een stuk afgezet met prikkeldraad helemaal. En je kreeg geen eten en geen drinken en of je naar de WC moest of niet of je flauwviel, daar gaven ze helemaal niks om hoor. Dat was gewoon verschrikkelijk.

I1: In welk jaar was dat? Weet u dat?

G: Het laatste jaar van de oorlog, in '44. Want ik heb het nog goed gehad, ik heb het beter gehad als de mensen hier in Holland. Want ik werd overgebracht naar Wangeroege, dat is een heel klein eilandje aan de Duitse Bocht. Maar wij hadden het geluk, want de commandant van dat eiland was getrouwd met een Hollandse vrouw. In die barakken waar we heen gingen, daar zaten eerst Russen in, maar die werden eruit geslagen. En toen hebben we hem schoongemaakt en toen kregen wij die barakken.

I1: Met een heleboel Hollanders?

G: Met 350 man. Er zijn er 150 teruggekomen.

I1: Hoe kwam dat?

G: 14 dagen voordat de oorlog afliep werd het hele eiland platgegooid. Toen zijn er geloof ik 100 jongens gesneuveld. Maar als ik het goed heb, was op donderdag de capitulatie en wij waren 's zondags nog aan het werk, aan het bunker storten. Toen kwam er een snelboot aan met de officieren van het leger en toen werd er gezegd: "De oorlog is afgelopen, schei er maar mee uit." En toen alles gauw naar de barakken, inpakken en je kon alleen met die Rijnaken eruit komen als het hoogwater was. Er was een Rijnaak die kon eruit, daar zaten 100 man in en die loopt op een mijn. Allemaal verdronken. En toen waren er nog 150 over en ik zeg: "Jongens, we kunnen beter wachten tot er een

mijnneveger komt, totdat de boel schoongeveegd is". Want er lagen nog twee Rijnaken en daar moesten wij mee. En ik zeg: "Want als der daar ook een op loopt, dan hebben we allemaal de klos". Want die zoon van ... [tegen I1]: Hoe lang woont u hier?

I1: Ik woon hier pas 33 jaar, ik tel niet mee.

G: Nee, want ik weet niet wanneer die weggegaan is. Op de Hogewoerd had je die hele grote drogisterij van Christiaanse. [Hogewoerd nr. 33, tot 1962 daar gevestigd] En die d'r zoon, die was er ook bij. Die is daar gesneuveld. En die man die is ettelijke keren bij mij geweest, maar ik wist niet waar hij begraven lag. Het was zo'n warboel op dat moment. Alles lag aan diggelen. Onze locomotief lag op z'n kop. Die moest ook weer gerepareerd worden. De rails moesten gemaakt worden.

I1: Dat was na dat bombardement?

G: Dat was na dat bombardement, ja.

I1: En waar bleef je dan tijdens dat bombardement? Waren er bunkers waar je dan in kon?

G: Ja, dat waren bunkers, die waren uitgegraven in de duinen.

I1: Dat had U gedaan of tenminste meegeholpen?

G: Nou ja, we zaten er eigenlijk allemaal in ... Ik zat in een bunker en in een keer: Boem, je zag in een keer helemaal niks, allemaal helemaal dicht. Ik denk: Hoe kom ik hier nou weer uit? En nog geen 5 minuten later weer boem, en toen was hij weer open. Toen was die halve bunker weggeslagen. Daar heb ik geluk aan gehad. Ja, en ik niet alleen; we zaten met meer jongens erin. Maar daar hebben we het heel goed gehad. Want we kregen Duitse kuch en daar moesten we drie dagen mee doen. En we kregen zelfs drie sigaretten per dag, vanwege het feit dat hij met een Hollandse vrouw was getrouwd. Hebben wij geluk aan gehad. Maar ja, goed, dat is allemaal voorbijgegaan. Nooit meer wat van gehoord. Ik ben toen toch overgevaren met die Rijnaak, nadat we gewacht hadden op die mijnneveger, en toen ben ik in Brabant terechtgekomen. Maar ja, daar was geen vervoer, er was geen spoor. Niks was er, maar toen hoorden we op een gegeven moment – ik zat daar met twee Hagenaars – dat er een meelrijder met paard en wagen naar Den Haag ging om meel weg te brengen. En toen zijn we gauw naar hem toegegaan en toen hebben we gevraagd of we mee mochten rijden. Ik zeg: "Maar ik moet naar Leiden." "Nou", zegt hij, "dan rij ik een klein stukje om en dan zet ik je in de buurt van Leiden af." Zo gezegd, zo gedaan, maar hij zegt: "Jullie moeten wel een bewijs hebben van de burgemeester dat je weg mag". Dus dezelfde avond hebben we nog de burgemeester lastiggevallen om drie bewijzen en toen gingen we de volgende morgen om 6 uur weg, op een schoen en een slof. Want je had letterlijk niks meer en dan had ik ook gebrek aan medicijnen natuurlijk he, ik had wel wat medicijnen maar ...

I1: Voor het hoofd?

G: Ja. Maar goed, ik was 14 dagen thuis en toen kreeg ik al een oproep voor militaire dienst. Ik moest gekeurd worden! Nou, toen ben ik naar de dokter geweest en die zei: "Joh, ik zal een brief schrijven en die neem je mee en die geef je maar aan de keuringsarts en dan word jij niet gekeurd". Nou, zo gezegd, zo gedaan. Maar dat is ook zo, dan kom je daar aan en dan zeg je tegen zo'n man - het is een militair die daar staat - : "Dag meneer, we komen effen voor de keuring". Zegt hij: "Effe beleefd wezen he, je staat hier onder de krijgstucht". Ik zeg: "We zijn hier toch vrij burger?" Hij zegt: "Je bent hier onder de krijgstucht en geen praatjes, want dan krijg je 14 dagen petoet." [Gelach] Nou, dat was helemaal raak. Ik werd afgekeurd en die andere twee werden afgekeurd. Die hadden pech.

Zo heb je van alles meegemaakt. [G. raadpleegt briefje]

Wat je vroeger natuurlijk ook had, dat heb je nu ook niet meer. Wat ik al zei: We haalden wel kattenkwaad uit, maar we vernielden niks. Vroeger had je knikkertijd, je had hoepeltijd en hinkeltijd, maar dat zie je tegenwoordig niet meer. Vroeger vloog je naar huis en dan ging je of knikkeren of hoepelen. Of we gingen met de vrachtrijder mee. Maar tegenwoordig lopen ze hard naar huis om achter de computer te zitten. Dat is de pest voor de kinderen hoor. Zo hebben wij heel wat meegemaakt. Ja, op school heb ik 6 jaar gehad. [G. raadpleegt briefje] Oh ja, als we ons rapport kregen. Ze krijgen tegenwoordig ook een rapport, maar anders dan wij. Wij kregen cijfers op ons rapport. Dus als je een 5 had, dan was dat onvoldoende, als je een 6 was net voldoende en je boven de 6 had, dan was je ...

I1: Dan ging het ergens op lijken?

G: Ja. Dus als je dan je rapport had, dan ging je daarmee naar je opa en naar je oma, of naar je tante of je ome, maar dat ging niet om dat rapport, dat rapport dat kon je gestolen worden. Dan kreeg je van die 5 centen en van die kreeg je een dubbeltje. Daar ging het om. Dat hebben we allemaal meegemaakt. Al zulk soort dingen komen nu weer naar voren toe. Ik heb heel wat meegemaakt hoor! Ook de buurt op zichzelf was heel anders. Zoals ik al zei: Als een mevrouw een kindje kreeg, dan voelde de hele buurt zich daaraan verbonden. Mijn moeder zorgde voor het kindje en de rest van de buurvrouwen maakte het hele huis schoon. En als die mevrouw dan weer van bed mocht, na een dag of 10, dan had je een schoon huis en een schone baby. Maar ja, voor hoe lang? Want die had er ook genoeg.

I1: Allemaal grote gezinnen?

G: Ja, vroeger was dat heel gewoon. Tegenwoordig als ze 3 kinderen hebben is het al een groot gezin, maar dat was vroeger niks. Vroeger waren met 7, 8, 9, 10.

Ik heb nog in het transport gezeten. We waren weggeweest. We hadden piano's opgehaald in het land voor een firma.

I1: Wie zijn we dan?

G: Bij Jan van Duuren, die bestaat nog hoor, die firma. Maar het is nou Rob hoor. [*J. van Duuren & Zn, Internationaal verhuis- en transportbedrijf*]

I1: Maar hij heet nog J. van Duuren?

G: Ja, maar Jan leeft niet meer. Mijn broer was daar chauffeur en ik was rijder. En op een keer waren we in het land geweest, hadden we allemaal piano's opgehaald voor een firma en toen kwamen we om een uur of half elf thuis en toen stond ie aan de deur en toen zegt ie: "Kom je ze nog even lossen?" Het was 10 uur en vanaf half vijf waren we al op pad geweest. Mijn broer zegt: "Nou, morgen ben je de eerste hoor." Maar toen stapten we binnen en toen staat er op het bord: om 7 uur voor staan met de motorwagen. Maar daar en daar een verhuizing, de aanhangwagen is al geladen. Mijn broer zegt: "Potverdorie, nemen we maar een andere motorwagen mee. Moeten ze die maar lossen". Dus wij een andere motorwagen, een grotere, meegenomen en wij naar, ergens in Noord-Holland moesten we wezen. Komen we daar: een gezin van 13 kinderen en de 14^e op komst. Mijn broer zegt: "Jezus Christus, waar moeten die allemaal in?" "Oh", zegt die man: "Een paar bij jou, een paar achterin en de rest neem ik wel mee." Nou, de wagen geladen. Ik kreeg er geloof ik een stuk of 4 achterin en ma met 2 kinderen voor bij de chauffeur zitten met haar dikke buik.

Hij zeg: "Meneer, wij gaan eerst een stukkie eten, want wij hebben nog niet gegeten." Hij zegt: "Nou, hier heb je 25 gulden en geef alleen de kinderen wat, kan je gelijk afrekenen." Dus wij weg met die hele schare. Maar mijn broer was bekend langs de weg, dus die wist een goed chauffeurscafé, maar ja, chauffeurs onder mekaar: "Rinus, wat heb je nou gedaan? Heb je in één keer zoveel kinderen?" Hij zegt: "Ja, die heb ik opgedoken." [*gelach*]

Even later kwam hij zelf ook, want hij zag de wagen staan. Kwam hij daar met de rest aan. Zaten we daar met 13 kinderen, man, vrouw en dan wij met z'n tweeën. Zaten we met 17 man om die tafel heen. Die man wist niet hoe hij het had in die tent. Zegt hij: "Nou meneer, we gaan weer verder, ik ga even afrekenen." Hij zegt: "Nee, ik reken wel af, dat zien we verder wel." Dus wij weg, we hadden die 25 gulden nog. Ging hij naar Drenthe. Want hij had z'n spulletje in Noord-Holland verkocht en dan in Drenthe ging hij opnieuw beginnen. In die tussentijd dat wij de wagen losten, had die vrouw kans gezien de hele eetkamer in te richten, soep klaar te maken en alles, en toen hebben we daar nog gegeten ook. Maar ja, je bent wel een hele dag onderweg hoor.

Nou goed, de dominee was er, nee, de pastoor en de burgemeester, de notaris was er, al die hoge pieten. Daar keek je vroeger zo tegenop. Maar tegenwoordig zeg je gewoon Ruud tegen de dokter. Dat moest je vroeger proberen, om Piet te zeggen tegen de meester. [*Gelach*]. Nee, dat flikte je niet. "Meester, mag ik even naar de WC?" Je moest het netjes vragen hoor. Anders kon je niet weg.

Nou lopen ze zo de klas uit, gaan ze daarheen. Dat was vroeger heel wat anders hoor.

Toen we klaar waren met die verhuizing zegt mijn broer: "Hier, meneer, hebt u uw geld terug, want ik heb er niks van gebruikt." Hij zegt: "Nou, je houdt het maar en hier heb je er nog een bij voor het goede werk dat jullie gedaan hebben." Kregen we 50 gulden fooi! Ja, maar toen was de tijd ook al wel een beetje anders.

[G raadpleegt zijn lijstje]

Ik heb altijd een onbezorgde maar schone jeugd gehad. Want ik kwam niet de straat op als er per ongeluk een gat in mijn broek zat. Dan moest je wachten tot er een lap op gezet was, want ik had maar één broek. En als die gewassen moest worden, dan zat ik ook een dag binnen. [gelach]

I1: Maar had u wel schoenen? Want dat was nog duurder.

G: Ja, die had ik wel, maar in de begintijd heb ik op klompen gelopen hoor. Maar toen ik ging werken had ik schoenen. Ook eerst de goedkope, later wat duurdere schoenen. Tegenwoordig koop ik hele dure schoenen. [Gelach: G. draagt orthopedische schoenen]

I1: Uw moeder zorgde goed voor u, dat u er netjes bijliep.

G: Ja, en schoon en heel, want ze had er een hekel aan mensen die met een kapotte broek liepen of wat dan ook. Ja, tegenwoordig is dat mode, maar toen niet he. [gelach]

Nou, toen ben ik gaan werken, eerst wat andere baantjes gehad en toen ben ik bij de HCW terechtgekomen en vanaf de HCW ben ik bij de universiteit terechtgekomen. Daar heb ik een kruiwagentje voor gehad hoor. Mijn vrouw ging nogal eens uit werken een paar ochtenden, want anders zat ze de hele week alleen maar thuis en toen werkte ze bij een mevrouw die d'r man was directeur van het sportcentrum van de universiteit. En hij wist dat ik van baan wou veranderen en ik was al bij de PTT goedgekeurd. Anders was ik postbode geworden. En hij zegt: "Dat moet hij niet doen, want aanstonds gaat het centrum open en dan heb ik hem nodig."

En toen heb ik de PTT afgezegd en toen ben ik in het sportcentrum terechtgekomen. Nou, daar heb ik 10 jaar gewerkt en toen ben ik overgegaan naar de bibliotheek. En daar heb ik ook 10 jaar gewerkt. Dus ik heb 20 jaar bij het Rijk gewerkt.

I1: En wat deed u in het sportcentrum?

G: Bediende in algemene dienst. Dus dat was ofwel je had zaaldienst, of je had bij de balie dienst of je stond in de kantine. Maar dat wisselde om de 14 dagen. De ene 14 dagen stond je in de balie, dan weer 14 dagen in de kantine, dan weer 14 dagen zaaldienst. Maar dat bleef zo draaien altijd. Maar omdat ik altijd ochtend- en avonddienst had, begon me dat te vervelen. Maar toen kwam er een baan voorbij bij de bibliotheek en toen heb ik daar gesolliciteerd. Dat had ik ook tegen mijn directeur gezegd: "Ik ga aanstonds solliciteren, want ik wil van die baan af." En hij zegt: "Mijn medewerking krijg je wel hoor." En toen ben ik daar aangenomen. En toen was ik 51 jaar. En die adjunct-directeur, die zei rustig tegen mij: "We hebben liever mensen van uw leeftijd dan de jongere garde. Want u hebt verantwoordelijkheidsgevoel. Met die jonge garde is dat niks. Die laten alles achter hun gat slingeren."

I1: En wat deed u nou precies in die bibliotheek?

G: Boeken ophalen uit het magazijn en boeken wegbrengen naar het magazijn. Ik moest tot half zes werken en om vijf uur sloot de bibliotheek. En dan ging ik de catalogusboeken, vroeger had je van die catalogusboeken, wat ze nou allemaal in de computer doen en dan ging ik ze weer allemaal netjes op een rij zetten. En toen op een gegeven moment moest ik mijn eigen oordeel schrijven. Nou, dat is wat. Wat ik allemaal deed. Nou, toen heb ik twee kantjes volgeschreven en ingeleverd.

Nou, toen moest ik ook weer bij die adjunct-directeur komen. Hij zegt: "Meneer Vijlbrief, dat kan niet hoor, wat u doet." Ik zeg: "Wat bedoelt u, meneer?" Hij zegt: "Nou, dit mag u niet doen [gelach]. Ja die boeken opruimen, dat is uw werk niet. Dat doet een ander maar, dat hebt u niet te doen. Ik zeg: "Maar ik moet tot half zes werken." Hij zegt: "Maar voor mijn part ga je stil zitten en een boek lezen en dat mag je niet doen en dat mag je niet doen." En toen was er nog maar zo'n stukje over. [G wijst 5 cm aan]. Had ik twee vellen volgeschreven.

I1: En toen? Hebt u zich daaraan gehouden of niet?

G: Ja, ik heb me er wel aan gehouden, maar kijk, ik versierde toch wel dat ik werk deed dat we dan de volgende dag niet meer hoefden te doen. Want er lagen nog wel aanvragen en die haalde ik er dan wel uit en die bracht ik dan vast naar de uitleen toe. Dan hadden we de volgende morgen niks te doen. Dat was het mooiste. Totdat we gingen verhuizen naar de Witte Singel.

I2: Dat wilde ik net vragen. Want waar was de bibliotheek vroeger?

G: Op het Rapenburg.

I2: Op het Rapenburg, waar nou de rechtenfaculteit is.

G: En later zijn we verhuisd naar de Witte Singel. Dat magazijn daar dat is enorm. Wat daar aan boeken ligt, dat is enorm. Op het Rapenburg konden we overal in komen. Kon ik ook in de kluis komen. De sleutels van de kluis lagen bij ons. En daar lag een boek in, nou, dat heeft z'n weerga niet hoor. Dat ding was zeker bijna een vierkante meter groot. Ik heb het wel verscheidene keren ingezien, zo mooi als dat was. Dat ging louter om de flora en de fauna. Maar die was helemaal ingelegd met bladgoud.

I1: Heel mooi getekend ook? En wie had dat gedaan, weet u dat ook?

G: Nee, dat weet ik niet wie dat gedaan heeft. Maar hij werd nooit uitgeleend hoor. Je mocht hem alleen maar inzien. En toen alles naar de Witte Singel ging, toen ben ik de sleutels van de kluis kwijtgeraakt. Dat was jammer. Maar ja, we hebben het daar ook wel goed versierd hoor.

Maar ja, daar konden de studenten niet meer in het magazijn komen. En op het Rapenburg konden ze gewoon het magazijn inlopen. Dat konden ze op de Witte Singel niet meer, want dan moest je zo'n kaartje hebben om de deur open te doen. Maar ik moest ook tot vijf uur werken en om half vijf, dat was de afspraak, half vijf, dan worden er geen boeken meer uitgehaald. Dus daar voor half vijf komt er niks meer op de computer. Maar op een gegeven moment komt er wel wat op de computer, maar voor beneden, want ik stond boven op de 2e etage. En die waren al naar huis. Nou, telefoon. "Waar zijn de jongens?" "Ja, die zijn al naar huis." "Ja, maar ik moet dat en dat boek hebben." Ik zeg: "Ja, dan kom je morgen maar terug." Hij zegt: "Er staat hier een professor, die komt uit Nijmegen. Die kan ik morgen toch niet terug laten komen?" Ik zeg: "Nou, wat dan?" Hij zegt: "Kan jij het niet even doen?" Ik zeg: "Zet hem maar op mijn computer en niet op hun computer." En toen hebben ze hem op mijn computer gezet en heb ik hem eruit gehaald. Maar ik zeg: "Dat doe ik maar één keer hoor. De volgende keer moet je het zelf maar doen." Ja, daar is nog heel wat over te doen geweest. We hadden een chef, die man kon nog geeneens een ei koken. Drie maanden na zijn pensionering is hij gestorven. Hij was ook alleen, want zijn vrouw was al gestorven. Maar drie maanden na zijn pensionering was hijzelf ook dood. Maar die was niet in staat een ei te koken. Slap, een slapping. Maar het mooie was, voordat we gingen verhuizen, hebben alle afdelingshoofden – dat waren er 9 - hebben iedere maandagmiddag vergaderd. Hoe of ze die verhuizing zouden aanpakken. Twee jaar lang! [gelach] En toen wisten ze het nog niet. En toen kwam er een op het lumineuze idee. Hij zegt: "We gaan Rob halen." Rob van Duuren, die verhuizer. Nou, Rob werd gehaald. Het probleem voorgelegd: Hoe moeten we dat nou aanpakken? Hij zegt: "Dat is toch doodsimpel?" Doodsimpel? "Ja", hij zegt: "je laat gewoon kasten maken op wielen. En kast 1 en kast 2 gaan erheen. Wij zorgen wel voor een lift en dan rijden we ze zo naar de Witte Singel naar een andere lift, zo weer naar boven." Dat is de oplossing! Hadden ze 2 jaar over vergaderd. Wat dat gekost heeft! [Gelach] Een hele middag van die negen van die klunzen. En aan de Witte Singel hadden ze het ook makkelijk hoor, oh, oh, oh. Want die afdelingshoofden, die moesten natuurlijk zorgen dat alles goed liep. Nou, die kwamen om een uur of half tien, kwamen ze weleens even komen kijken of er post was en of er dit was en dit was en: "Hoe is het nou?" "Nou, het gaat allemaal goed." "Nou, niet veel te doen he? Nou, ik ga koffiedrinken, let je even op dat alles goed gaat verder?" Tegen een student! Nou ja, goed, die student vond het allang goed. Dan kwam hij om een uur of half twaalf terug – twee uur koffiedrinken – [gelach]. Hij zegt: "Is er nog wat gebeurd?" "Nee, er is niks gebeurd." "Nou, dan ga ik maar eens lunchen, kom ik aanstonds wel weer terug." Nou, dan kwam hij om half twee weer boven water. En dan bleef hij nog even een half uurtje lang en dan ging hij theedrinken. [Gelach] En gelijk een kaartje leggen.

I1: Dus daar was u niet zo van onder de indruk?

G: Nee! Want op een gegeven moment, toen waren we zoveel boeken kwijt. Want als er een boek uitgaat, dan werd er een bon neergezet, dan wisten we waar die heen was. Maar toen waren we zoveel boeken kwijt. Ik zeg: "Weet je wat we doen, we gaan eens naar die Oosterse afdeling". Want daar waren de meeste boeken van weg. "Dan gaan we eens kijken waar die boeken allemaal zijn." Nou, daar stonden twee wagens vol met boeken; hebben we weggehaald. Die had die beheerder meegenomen en hij had geen bon neergezet. En toen hebben we ze allemaal meegenomen. Waren ze allemaal compleet weer. Want af en toe dan zei ik: "Ja, dat boek is er niet." Dat lag allemaal daar. En toen hadden we ze weer allemaal bij elkaar. Daarna, ik denk dat ik er nog een jaar of drie, vier heb

gewerkt en toen ben ik met pensioen gegaan. Op mijn 61^e. Dat was ook zo mooi, want op het Rapenburg hadden we overal dependances zitten, de Hortus, de Van Wijkfabriek, de Volmolengracht. En die man in de Hortus, die ging met pensioen. En toen zegt mijn baas: "Zeg joh, is dat niks voor jou?" Hij zegt: "'s Morgens even heen en terug en 's middags even heen en terug?" Ik zeg: "Wel ja joh, of ik nou hier loop of daar loop, dat blijft precies hetzelfde." Hij zegt: "Maar ik moet toch die boeken hebben." Dus ik dat gedaan. En zonder dat ik er wat van gezegd had, ben ik vier schalen omhoog gegooit met mijn salaris. Omdat "Ik ging zelfstandig werken." [*ironisch uitgesproken door G*]. Nou, dat zelfstandige, dat heb ik altijd maar betwijfeld hoor. Want iedereen kon erin! Maar dat werkte weer jaloezie in de hand. Want mijn zwager was in de tussentijd daar ook komen werken. Die zat op de plakafdeling en dat was loonschaal 18. En ik ging naar loonschaal 22. Dat was weer tegen het zere been van mijn zuster. En zo krijg je het in de familie ook hoor. Door je werk krijg je nog narigheid in de familie terwijl je er zelf niks aan kan doen. Want ze dachten: Waarvoor nemen ze Jan nou niet?"

I1: Was dat nou dezelfde zus die getrouwd was met die van de HCW?

G: Die van de HCW. Want de baas waar ik was, in het magazijn, die wilde hem niet hebben. Want dan ging hij eens even boodschappen doen, dan ging hij weer eens even daarheen. Het was gewoon een wandelaar. Hij werkte er, maar wat die werkte dat was ...

I1: Of hij nou bij de HCW werkte of bij de bibliotheek?

G: Hij was altijd aan het wandelen. Dan had hij dit, dan had hij dat. Maar het ging ook zo makkelijk tegenwoordig he. We werkten toen ook zaterdags. Want om de beurt moest je een zaterdag werken. En toen was ik aan de beurt en nou ja, het beetje werk dat er dan nog lag, dat haalde je er allemaal uit en dan ging je een goed boek halen en dan ging je zitten lezen. Maar er was ook een chef bij. Als er één man werkte, dan moest er een chef bij wezen, Martin. Nou, Martin komt. Hij zegt: "Meneer Vijlbrief" - het was altijd meneer hoor -. Hij zegt: "Ik ga aanstonds naar een concert toe." Ik zeg: "Nou, meneer, veel plezier". Hij zegt: "Het is hier in de Stadsgehoorzaal, maar als ze nou komen vragen waar ik ben, ben ik even een boodschap gaan doen hoor." Dat ging allemaal in de baas zijn tijd. Hij zegt: "Om een uur of halfvier ben ik wel weer terug". Ik zeg: "Meneer, veel plezier hoor. Ik heb het ook hier druk, hartstikke druk." [*Gelach*] Nou, om half vier kwam hij terug. Hij zegt: "Zijn er nog mensen geweest? Ik zeg: "Niemand. Geen kip laat zich zien hier." Nou, toen zegt hij: "Dan gaan we maar naar huis." Ik moest tot vijf uur werken! Hij zegt: "Om half vier gaan we naar huis, ik vul de lijst wel in". Zo makkelijk.

Ik werkte nog bij Van Duuren met mijn broer. Rob [*van Duuren*] krijgt een telefoontje:

Morgenochtend om 9 uur een motorwagen met twee man, een grote wagen voorstaan op de Stationsweg. Dus wij daar naartoe met z'n tweeën. Hij zegt: "Ik weet niet wat we moeten doen, hij heeft niet gezegd wat we moeten doen." Nou, toen kregen we mee... Nee, wij gingen eerst naar boven. Wij hebben ons eerst gemeld bij die man die we moesten hebben. Hij zegt: "Ga eerst maar even een kopje koffie drinken, ik kom zo wel naar je toe." Nou, dat duurde nog wel een half uur. Toen kregen we een ladder mee en een tafeltje en twee stoelen. Dat was alles. Daar had hij een wagen voor nodig, daar kon de hele huisraad in. Hij zegt: "We gaan daar maar eens even heen. Kijken wat ze nodig hebben." Gingen we naar het laboratorium, het Lorentz-laboratorium, geloof ik. Nou, daar konden ze dat laddertje wel gebruiken, maar daar hadden ze meteen een tafeltje dat ze kwijt wilden. Dat ging weer mee terug. Laddertje ging weg, tafeltje terug. En overal koffiedrinken. En toen was het zo'n beetje half twaalf. Hij zegt: "Breng me nou maar naar huis en kom me om half twee maar even halen. Half twee!! Mijn broer zegt: "Dat is goed meneer, we komen wel." Hij zegt tegen mij: "Nou ja, joh, ik bel Rob even op, misschien is er nog hier en daar een klein klusje." Ja, dat was er, een piano, moest overgebracht worden. Hij zegt: "Ik heb de spullen bij mij, dus ... we zijn met z'n tweeën, dan halen we die piano wel even op en dan brengen we hem wel even weg". Nou, dus wij die piano nog even gedaan in die tussentijd, op kosten van het Rijk! [*Gelach*] Alles ging op kosten van het Rijk hoor. Want die schreven de hele dag hoor.

Toen om half twee gingen wij hem halen. En in de tussentijd hadden wij ook gegeten. En toen zegt mijn broer: "Nou meneer, waar gaan we nou heen?" "Nou", zegt hij, "we gaan eerst even naar Rijswijk." "Naar Rijswijk? Wat moeten we daar nou wegbrengen?" Hij zegt: "Nee, ik moet even een

paar filmrolletjes wegbrengen". [Gelach] Ja, dan ga je met zo'n grote kar, twee man erin en hij, dan ga je naar Rijswijk een paar rolletjes weg te brengen! Maar ja, we hebben het gewoon gedaan hoor. Het geld was goed. En toen zijn we nog ergens geweest, maar daar moest hij niks hebben. Hij zegt: "We gaan maar weer terug. Zet hem maar weer in de kelder, dat spul." Allemaal op kosten van het Rijk. En er werd er gewoon doorgeschreven, want voordat die wagen weer op zijn plek was, op de Middelstegracht, tot die tijd werd er allemaal doorgeschreven. Dat kostte wat hoor, oh, oh, oh!

I1: Maar ik wou weer eens terug naar de familie. U bent getrouwd, hoe ging dat? Hoe leerde u uw vrouw kennen bijvoorbeeld?

G: Hoe ik ze heb leren kennen? Met kaarten. Ik werkte bij de HCW en daar had ik een vriend, dat was ook een kaartliefhebber, maar die z'n vrouw werkte ook in De Bijenkorf. Mijn vrouw was cheffin in De Bijenkorf in Den Haag. Die was cheffin van de huishoudelijke dienst en die was een weekeindje bij hem, maar hij kwam een man te kort om te klaverjassen. Hij zegt tegen mij: "Joh, heb je geen zin om een avondje te komen kaarten?" Ik zeg: "Wel ja joh, waar moeten we heen?" Hij zegt: "Ik heb iemand op visite en als jij nou ook komt, dan hebben we vier man, dan kunnen we met z'n vieren lekker klaverjassen. Nou, zo gezegd, zo gedaan. Ik de hele avond kaarten, klaverjassen. Nou, toen later heb ik een afspraak weer met haar gemaakt en van het een kwam het ander.

I1: Hoe oud was u toen?

G: 32 was ik. En toen ik 34 jaar was, ben ik getrouwd. Maar mijn vrouw was wat ouder dan ik hoor. Mijn vrouw was 8 jaar ouder dan ik. Want ze is nog in verwachting geweest, maar dat is een miskraam geworden. En toen heeft de dokter gezegd: "Dat kun je beter niet doen, want dan gaat het nog een keer mis". Dus daardoor hebben we ook geen kinderen.

Maar ik heb altijd mijn eigen brood kunnen verdienen hoor. Ja, ik ben vier weken werkloos geweest. En dat kwam door mijn collega's. Want vroeger had je "De Veluwe" en dan ging je met een bakfiets met spullen ging je langs de mensen door de wijk. En die mensen hadden gezegd: "Als er nou weer een nieuwe komt, hoef je niet meer te komen." Maar ik verkocht ook linnengoed, lakens, slopen en die moest je natuurlijk in een keer betalen. Maar ja, er waren mensen die konden zo'n bedrag niet in één keer betalen. En ik zei: "Nou, dan betaal je nou de helft en volgende week de helft." Maar goed, dus ik verkocht aardig wat linnen. En dat liep in de gaten. Dus ik verkocht eigenlijk wel goed. Maar mijn collega's waren eigenlijk een beetje jaloers erop dat ik zoveel linnengoed verkocht. Nou, toen op een gegeven moment 's avonds had ik mijn wagen klaargemaakt helemaal, alles ingeladen, en toen hebben ze mijn la opengebroken waar het linnengoed lag. En toen zagen ze natuurlijk dat ik tekortkwam. Maar dat kwam ik eigenlijk niet te kort, dat zat gewoon onder de mensen, ik had dat geld wel. En toen de volgende maandagmorgen: ik hoefde niet meer weg te gaan, ik werd op staande voet ontslagen. Ik zeg: "Waarom?" "Ja, je linnengoed klopt niet. Je zit te sjoemelen met het linnen." Ik zeg: "Maar je krijgt je geld toch? Of ze het nou in een ene of in tweeën betalen, dat maakt toch niks uit?" "Ja, dat mag niet en dit en dat." Toen zat ik zonder werk.

I1: Hoe oud was u toen?

G: Dat was vóór de HCW. Ik denk dat ik een jaar of 18 was. Ik heb altijd goed kunnen praten. Toen kreeg ik steun.

I1: Woonde u toen nog bij uw moeder?

G: Ja, omdat ik werkloos was. Maar het heeft maar vier weken geduurd en toen ging ik naar de HCW.

I1: Maar u leerde uw vrouw kennen en na twee jaar bent u getrouwd en is zij toen door blijven werken?

G: Zij heeft doorgewerkt tot ze aan de twaalf en een half jaar was. Dat kwam zo: we zouden wel trouwen, want dat wisten we. We spaarden voor een uitzet. Maar toen in een keer kregen we een huis aangeboden, een duur huis: 15 gulden in de week! Ja, dat was duur hoor. Aan de Stuyvesanthof 39. Daar heb ik 19 jaar gewoond. En daarvandaan, toen ben ik bij het Rijk terechtgekomen. En in '77 kreeg ik een hartinfarct en toen moest ik verhuizen en toen heb ik dit huis gekregen. Tenminste.... Daar was ook weer een maar aan verbonden, want ik was toen al bestuurder geweest van een woningbouwvereniging.

I1: Welke woningbouwvereniging?

G: Ons Belang. Dat bestaat niet meer. Dat is opgegaan in De Sleutels. Maar daardoor kende ik natuurlijk allerlei mensen. En toen wist ik dat er hier twee huizen leegkwamen en toen heb ik De Geus opgebeld. Dat was de voorzitter van de vereniging, de PCW. Dat was een Protestants Christelijke Woningbouwvereniging. Dat had je vroeger: aan de ene kant moest je Protestant wezen, aan de andere kant moest je Katholiek wezen, anders kreeg je geen woning. Maar dat is later helemaal weggeëbd. Maar die waren allebei verhuurd. Ik zeg: "Goh, dat is jammer. Ik had er graag willen wonen." Hij zegt: "Maar ja, ik kan het maar één keer verhuren". Dat was in de middag. Maar toen 's avonds gaat de telefoon: De Geus. Hij zegt: "Wil je dat huis nog hebben op de tiende?". Ik zeg: "Nou graag." Wat bleek nou: die vrouw had het gehoord. En het zijn mooie woningen. Maar die man had hoogtevrees. Die is kruipend teruggegaan naar de lift. Hij zegt: "Hier ga ik nooit wonen." En zodoende kwam dat huis weer vrij. Maar zij kreeg maar de helft van de huur terug en ik kreeg 14 dagen de tijd om het huis schoon te maken en alles. Toen ben ik hier in gekomen. En dat is 38 jaar geleden. Ik woon hier nou zo'n beetje 38 jaar. Vanaf '78, ben ik erin gekomen. Maar zo alles bij elkaar genomen komt er in je leven heel wat voorbij.

I1: Dat wou ik net vragen: hoe zit het met die woningbouwvereniging. U zegt zo tussen neus en lippen dat u in het bestuur hebt gezeten, maar wat hebt u daar gedaan?

G: Ik was secretaris.

I1: Nou dat is niet niks. Dat is best werk toch?

G: Ja. Dat kwam omdat ik steeds had bijgeleerd. En het mooie was: toen ik in de bibliotheek werkte, toen kon ik de hele Huurwet leren. Dat was in mijn voordeel. Want ik heb dikwijls genoeg de Huurwet toegepast. Om dan te zeggen: Ja, dat mag niet meer, want dat is de wet. We hadden toen een renovatieplan in de omgeving van de Molenstraat. Want die huizen daar, die hadden allemaal een soort hobbykamer maar geen douche. Toen hebben we alle bewoners bij elkaar geroepen en toen hebben we dat voorgelegd, dat we van die hobbykamer een douche maakten. Nou, daar waren ze allemaal voor te vinden en die hebben er allemaal voor getekend. Want ze moesten er wel voor tekenen, want anders kregen we geen subsidie. En toen was het plan klaar ... En we hadden ook eens in de maand of eens in de 14 dagen hadden we spreekuur. En ik had dienst op het spreekuur met nog iemand. We hadden altijd met z'n tweeën dienst of met z'n drieën. En er komt een mevrouw. Ze zegt: "Meneer Vijlbrief, ik wil mijn hobbykamer terug." Ik zeg: "Maar dat gaat niet meer. Je hebt ervoor getekend." Ze zegt: "Ja, maar nou ben ik mijn hobbykamer kwijt. "Ja, maar je hebt er toch een mooie douche voor teruggekregen?" Ze zegt: "Ja, dat is wel leuk, maar dan kan ik niks met mijn spulletjes beginnen." "Ja, maar dat had je van tevoren moeten bedenken. We kunnen hem nou niet meer weghalen. Want al die kosten die we daarvoor gemaakt hebben, die gaan we dan weer maken, maar nou voor het afbreken. En dat gaat je een hoop geld kosten, want wij betalen het niet hoor. Dan kan je het zelf betalen. En je breekt het niet zelf af, want zonder besluit van het bestuur mag je niks wegbreken." Nou, dat is ook niet doorgegaan.

Je maakt weleens wat mee in die woningbouw. Er was een meneer en die zei: "Meneer Vijlbrief, ik begrijp het niet." Ik zeg: "Als U het me niet vertelt, dan weet ik het ook niet." Hij zegt: "Iedere maand de 2^e of de 3^e is mijn huur afgeschreven en iedere maand krijg ik een aanmaning." Ik zeg: "Dan zal je een maand achterlopen." Hij zegt: "Ik loop niks achter, echt waar. Ik heb altijd netjes op tijd mijn huur betaald." Ik zeg: "Ik ga vanmiddag wel even naar het bureau toe." Want dat zat toen op de Hoge Rijndijk. Ik daarheen, met de fiets naar de directeur, naar Lepelaar. Ik zeg: "Meneer Lepelaar, ik zit met dat en dat probleem". Hij zegt: "Dat is gauw opgelost [*maakt wat "computergeluiden"*]: die meneer loopt niet achter, maar alleen de bank loopt achter." Ik zeg: "Hoezo dan?" Hij zegt: "Die meneer z'n huur wordt afgeschreven, maar die bank die maakt het de 26^e of 27^e pas over en dat mag niet. Het moet voor de 15^e wezen." Ik zeg: "Oh, zet dat even op papier." En dan is het een andere knop ingedrukt en dan rolt er zo die hele zaak eruit. Ik zeg: "Ik ben vanavond bij die meneer en dan moet hij het zelf maar uitzoeken met die bank." Hij zegt: "Ja, moet je verder niet mee bemoeien." Dus ik 's avonds naar hem toe. Ik zeg: "Nou meneer, het is opgelost." Hij zegt: "Wat is het nou?" Ik zeg: "Nou, je bank betaalt te laat." Hij zegt: "Te laat? Dat kan toch niet? De 2^e of de 3^e wordt het afgeschreven." Ik zeg: "Nou, hier heb je het papier. Ik heb het vanmiddag gehaald. De 26^e of 27^e maken ze het pas over. En daardoor kom je in de problemen." Want de 15^e ging dat allemaal naar

Amsterdam en die stuurden een aanmaning omdat het te laat was. Nou, die man heeft wat aan een heisa gemaakt bij die bank hoor. Hij heeft meteen een andere bank genomen en het was een goeie klant van die bank hoor, die man. Maar hij is er meteen mee uitgescheeën met die bank.

I1: Hebt u nou nog meer dingen op uw lijstje staan waarvan u zegt: Dat zou ik nog weleens willen vertellen?

G: [*raadpleegt lijstje*] Nee, ik geloof dat ik alles al gehad heb nou. We zitten nou in de woningbouw. Wat ik hier op heb geschreven, dat hebben we allemaal gehad: kwajongensstreken, tuin, school, alles staat hier op.

I1: Ik weet nog een ding waar we het in het voorgesprek over gehad hebben, over de filatelie! Uw hobby!

G: Dat is uit de woningbouw voortgekomen. Dat kwam toen ik secretaris was. Vroeger kreeg je nog een postzegel op die brieven. En soms kreeg je hoge waarden op die brieven. Die knipte ik allemaal netjes af. Daar had ik een verzoek voor gekregen hoor, om ze af te knippen en in een doos te gooien en dan later op te sturen. Ik heb ze dus netjes afgeknipt. Ik had ze allemaal in een doos. En ik had een hele doos vol. En toen kwam er een kennis van me op visite en het gesprek komt op postzegels, want hij was postzegelverzamelaar. Ik zeg: "Joh, ik heb een hele doos vol staan van die rotzooi hier". Voor mij was het allemaal rommel. Nieuwsgierig als hij is zegt hij: "Laat me eens kijken dan. Wat jij daar aan rommel noemt, dat zit voor een hele hoop geld in." Ik zeg: "Hoe kan dat nou, man?" Hij zegt: "Ik zal je morgen een catalogus geven, die gooi ik wel in je bus. Die is wel een jaar oud, maar dan kun je toch wel zien wat er in zit." Nou, dat heeft hij gedaan. Nou, toen ben ik gaan zoeken en toen kwam er een kapitaal tevoorschijn wat er aan zegels in zat. Omdat er ook veel hoge waardes bij zaten. En toen ben ik eigenlijk gestempelde zegels gaan sparen. En later heb ik die weggedaan en ben ik allemaal postfrisse zegels gaan sparen. En toen had ik een hele mooie...

Dat kwam allemaal voort uit die zegels van de Woningbouw. En toen ben ik eens op een zondag gaan kijken wat dat allemaal waard was. Nou, ik schrok me een hoedje, wat dat voor waarde had, en toen heb ik het 's maandags verkocht. [*gelach*] Ik heb het 's maandags zo verkocht! Dat kwam ook door het feit dat: ik zat er een beetje mee in de handel, dus ik kwam goedkoop aan die zegels en wat ik dan gebruiken kon, ging mijn verzameling in en de rest verkocht ik om te proberen mijn eigen geld terug te krijgen. Dat heb ik allemaal verkocht. Nou ja, we hebben er goeie sier van gemaakt. Maar je bent besmet met dat virus en ik ben weer opnieuw begonnen.

Maar nou komt het: ik had weer een mooie verzameling staan. Zegt mijn vrouw: "Ik zou nou weleens door willen slaan, nieuwe vloerbedekking willen hebben en die kast eens een keer wegdoen, een andere kast kopen en wat andere spulletjes. En ik had geen cent te makken! Ik had geen rooie cent! Want het zat allemaal in die postzegels. Ik denk: Jezusmina, wat nou? Ik denk: krijg de pip. Toen heb ik het hele zootje weer verkocht. Heb ik het voor de tweede keer verkocht! [*gelach*] Toen kreeg ik er een hoop geld voor hoor. Nou, ze heeft overal haar zin in gekregen.

Ze moest ook linnengoed hebben, voor het bed, beddengoed. Dus wij naar de Haarlemmerstraat. Nou had je naast de Rex een klein zaakje, daar waren we heen gegaan. Het stond goed bekend dat zaakje om te kopen. Nou, ik moet dit hebben, dat hebben zus hebben zo hebben. Alles bij elkaar was het ongeveer 1.400 gulden. Dat geld had ze, want ik had die postzegels verkocht. Ik zeg tegen die man: "Kunt u het even thuisbezorgen? Hij zegt: "Ja, dat kan, maar dat kost 35 gulden." Ik zeg: "Wat zeg je nou?" Zegt hij: "Dat kost 35 gulden." Ik zeg: "Nou, zet het maar apart want ik zal er goed over nadenken. Want ik kan het niet meenemen op de fiets." "Ja, het spijt me wel," zegt hij, "maar ik moet er 35 gulden voor rekenen." "Nou, het is best met je hoor." Ik heb er niet voor getekend en ik heb het ook niet gekocht.

Toen bennen we naar het Meubelplein gegaan. Daar had je ook zo'n zaak zitten. En kom je binnenstappen en dan is er meteen een verkoper bij je en die vraagt wat je komt doen. Ik zeg: "Ik kom allereerst vragen: Bezorgen jullie ook thuis?" Hij zegt: "Meneer, al wilt u het over een uur hebben, dan hebt u het." Ik zeg: "Hoeveel kost het dan?" Hij zegt: "Niks." Ik zeg: "Nou, dan moet je nou bij mijn vrouw wezen." [*Gelach*] Nou, die is gaan kopen wat ze nodig had bij zijn en toen was ze nog goedkoper uit ook: 1.200 gulden. Hij zegt: "Moet ik het over een uur brengen?" Ik zeg: "Wacht even, we gaan eerst een bak koffie doen hoor. Laten we zeggen dat je het om drie uur brengt

vanmiddag." "Nou, dat is goed, om drie uur hebt u het in huis." Nou, prompt om drie uur hoor! En gratis. Ja, het is eigenlijk te gek om los te lopen hoor.

Want ik heb daar [*wijst naar de keuken*] een afzuiger zitten, maar die heb ik daar aan de overkant gekocht. Ik zeg: "Kan er iemand komen om hem even op te hangen?" "Ja", zegt hij, "dat kost honderdtien euro." Honderdtien euro! Voor twee schroefjes, meer is het niet. Nou, ik zeg: "Breng dat ding maar en zet hem maar neer hoor." Toen heb ik het Tom gevraagd, ik zeg: "Tom, kun jij dat even doen?" Hij zegt: "Ik kom morgenochtend wel even kijken."

I1: Is Tom de huismeester?

G: Nee, de beheerder van het dienstencentrum. Nou, die kwam 's morgens en in een tijd van twintig minuten hing hij op. Ik zeg: "Honderdentien euro uitgespaard. Hier heb je geld, koop maar een mooi bloemetje voor je vrouw." Zegt hij: "Ah joh, dat hoeft niet." Nee, niks voor niks. Het waren twee schroefjes! Anders was het niet. Moesten ingeschroefd worden, moest alleen een stukje vanaf gezaagd worden. [*onverstaanbaar*]

I1: En die filatelie, bent u daar nog weer mee verdergegaan toen u de boel weer verkocht had? Doet u het nou nog? Hebt u daar allemaal nog albums staan? [*I1 bedoelt in de boekenkast in de huiskamer*]

G: Nee, die staan in de andere kamer.

I2: Dat is: Handboek Postwaarden Nederland, zie ik daar staan in de kast. Dat is iets anders.

G: Dat is een naslagwerk. Die moet je in gaan voegen. Als ik een keer tijd heb. [*gelach*]

I1: Nou, als wij straks weg zijn?

G: Nee, dan heb ik nog geen tijd, want dan moet ik gaan eten. Nee, maar, toen ik het allemaal verkocht heb, ben ik weer opnieuw begonnen. Nee, en toen heb ik gezegd: Als ik 65 ben, verkoop ik alles. Toen had ik op een gegeven moment 48 albums staan. 6 albums hiervan, 6 albums daarvan. In ieder geval: ik was 65, toen heb ik een vriend van me opgebeld in Rotterdam, die ik goed kon vertrouwen. Ik zeg: "Joh, zus en zo zit de zaak, is het wat voor jou?" Hij zegt: "Nou, ik kom wel even kijken." Nou, de prijs kwam overeen. Ik zeg: "Meenemen!" Nou, daar hebben we ook goede sier mee gemaakt. Maar ja, ik ben toch weer begonnen. Nou verzamel ik dan gestempelde zegels. Gestempeld Zwitserland, gestempeld Rusland en de punt- en nummerzegels van Nederland.

I1: Oh ja, wat is dat?

G: Er is een tijd geweest van voor 1900 al hoor, toen kregen alle postkantoren een nummer. Maar dat was niet erg, want dat liep van 1 tot 239. Zoveel postkantoren hadden ze. Maar dan als je Amsterdam, die stempelde maar raak, dus die nummers had je gauw genoeg bij mekaar. Maar om zo'n klein dorpje, waar misschien 40 mensen woonden, dat was een hele toer hoor. Daar zitten ook zegels bij ... het is eigenlijk een thematische verzameling, maar daar kan je niet meer van op aan, want een echte thematische verzameling is heel goedkoop, maar dit niet. Er zitten wel goedkope zegels bij, maar er zitten er ook bij die 3.000 euro kosten.

I1: Dat houdt niet meer op, die filatelie?

G: Nee, dat gaat allemaal rustig zijn gangetje. Dat komt ook: vroeger had ik veel meer handel erin. Tegenwoordig niet meer zoveel. Ik hoef er niet van te eten. Ik heb mijn AOW en ik heb mijn pensioenen, 2 pensioenen. Van de HCW heb ik een pensioen en van het Rijk. Van het Rijk is wel wat beter dan van de HCW en ik heb er bijna net zo lang gewerkt. Daar heb ik 19 jaar gewerkt en daar 20.

I1: Ik ben een beetje uitgevraagd en jij Maaïke, wat heb jij?

I2: Ik vroeg me af, het sportcentrum waarover u het had, waar was dat vroeger?

G: Waar vroeger dat was? Waar het nou ook is. Wij zijn er nieuw ingekomen, het is een nieuw gebouw geweest.

I2: Dat was toen al in Leiden-Zuid, waar het nu nog steeds is?

G: Jij gaat erheen?

I2: Nee, vroeger wel.

G: Nee, het is er nu nog, maar het is al ettelijke jaren in de pen dat het afgebroken zal worden.

I2: Ja, ze zijn ook daar die weg helemaal aan het verleggen nu. Er komt een bak en een tunnel en die velden zijn weg.

G: De ringweg gaat erover. Daar heb ik net vanmorgen bericht van gehad. Maar ja, als Leiderdorp geld moet geven, dan kun je het wel afschaffen, want dat hebben ze niet.

I2: En heeft u zelf ooit een auto gehad?

G: Nee, maar ik kan wel rijden.

I2: Ja, met die verhuishwagen ook?

G: Maar om een goed chauffeur te zijn, dan moet je heel wat kunnen hoor. We zaten op een keer in die verhuishwagen en toen moesten we een tentoonstelling wegbrengen, een missietentoonstelling. En die moest in Maastricht wezen. Maar ja, dat gaat allemaal niet in ene dag. Twee wagens vol was dat. Dus dat was de ene dag heen en de andere terug. Maar toen komen we daar en toen zegt mijn broer: "Hoe moet ik daar nou in komen?" Dat was een smal straatje en daar moest je zo indraaien, moest je zo dat schoolplein op! Ik zeg: "Ja joh, ik zie ervan komen dat we hem hier moeten lossen." Hij zegt: "Kom nou, twee wagens hier lossen? Weet je wat: Ik rijd weer terug en dan draai ik hem om en dan zet ik de motorwagen andersom, dan kan ik het beter overzien." Nou afijn, hij heeft die wagen omgedraaid en toen heel voorzichtig overal, want je moet natuurlijk uitkijken dat je niks in de puin rijdt. Maar hij kreeg hem erin. Maar toen moest ie leeg. Want we moesten hem opzetten ook. We hebben hem opgezet ook. We hebben hem, geloof ik, niet meer teruggehaald, nee, we hebben hem niet meer teruggehaald. We zijn er wel van maandag tot woensdag gebleven. We hebben bij die nonnetjes gegeten. In Maastricht, in het klooster, half klooster, half school. Want op een gegeven moment zegt mijn broer: "Ja, mevrouw", of zuster; je sprak ze aan met zuster, "We gaan toch wel eerst eten hoor, want we zijn vanaf vanmorgen zo en zo laat al onderweg." Ze zegt: "Dat is niks, eten doe je hier maar." En we hadden al een boterham bij ons en toen kregen we drinken erbij, wat we wilden hebben: koffie, thee of limonade of melk of wat ook. En 's middags bleven we daar warm eten. We hadden alleen maar de hotelkosten, want slapen daar dat kon natuurlijk niet. Je kon niet bij de nonnetjes slapen.

I2: Nog een vraag: Welke krant leest u of las u?

G: Op het moment lees ik alleen het Leidsch Dagblad en vroeger heb ik De Telegraaf en het Leidsch Dagblad gelezen. Maar ik heb dat weggedaan omdat ik vond het onnodig om twee kranten te hebben. Want wat in de een staat, dat staat in de ander ook. Net zo goed als de Staatsloterij, die heb ik ook de deur uitgegooid. Die miljoenen vallen nooit bij de gewone man hoor. Ze vallen wel, maar waar? Nooit bij een arbeider hoor. Nee, je moet goed nagaan, als je de krant nou eens goed gelezen hebt, je moest eens weten hoeveel echtscheidingen er zijn door dat winnen van loten in de Postcodeloterij. Want die mensen vergissen zich altijd erin. Want je krijgt wel 100.000 euro of een miljoen, maar ze denken niet aan de belasting. Maar de Staatsloterij is belastingvrij. Een jaar lang hoor. Het jaar daarop moet je toch betalen. Maar bij de Postcodeloterij moet je wel belasting betalen: 29 procent. Dat is een hele hoop door. En daar zijn heel wat echtscheidingen door gekomen. Daar is gewoon ruzie over gekomen. Ik heb er nooit aan mee gedaan hoor. Ik vind het zo'n dievenzooi. Want als je nou nagaat: dan win ik hier een bos bloemen. Die moet ik in Urk gaan halen! *[gelach]*

I2: Dat schiet niet op.

I1: Een vriendin van mij wint altijd een bak ijs.

G: Dat niet alleen, maar je kunt ook een pakje stroopwafels winnen. Zij zeggen: dat is duizendmaal een vijftientig is elf honderd vijf en twintig gulden, maar wat betalen zij ervoor? Tachtig centen? En waar blijft dat geld dan? Ze worden niet voor niks allemaal miljonair. Want die ene bij Albert Heijn, die ene man die in de reclame van Albert Heijn was altijd, nou, die woont in Blaricum. Miljonair!

I2: Maar hij is ook acteur hoor. Hij werkt ook wel.

G: Nou, dat zie ik wel aan mijn eigen nicht. Die is ook miljonair. Die had een villa bij het Vondelpark en die hadden ze gekocht toentertijd voor een twee tiende miljoen gulden. En die heeft ze vorig jaar verkocht, met nog drie andere woningen – in de vierde zijn zij gaan wonen - ruim vier miljoen euro.

I2: Ik vroeg me nog af. Of u iets van het geloof hebt meegekregen als kind. Uw moeder ging weleens naar de kerk en uw broer.

G: Ik ben niet gelovig.

I2: Dat is altijd zo gebleven?

G: Nou, eigenlijk niet, want toen ik uit Duitsland kwam, toen ben ik nog op catechisatie geweest. Maar we misten twee lessen. Ik ben met mijn zwager op catechisatie geweest en we zouden aangenomen worden en gedoopt worden in de Protestantse Kerk, op het Levendaal, waar nou Bolland zit. En toen was het zover, toen werden alle namen afgeroepen en wij waren er niet bij. Ik zeg tegen Jan: "We vallen buiten het schip." Hij zegt: "Maar dat is niet de afspraak." Toen zijn we na afloop naar die ouderlingen gegaan en hebben we gevraagd waarom wij niet ... Hij zegt: "Ja, jullie zijn toch niet bij alle lessen geweest." Ja, maar dat was niet de afspraak. Als we alle lessen zouden volgen die zouden komen en dat hebben we gedaan, dan zouden we worden gedoopt worden. Maar hij zegt: "Ik kan het toch niet doen." Ik zeg: "Nou word ik toch belazerstraald door het geloof! Goeiendag met je geloof, houd het maar." Ik ging vroeger weleens naar de kerk, met mijn moeder, met Kerstmis. Maar om nou te geloven? Nee.

I2: En uw vrouw?

G: Mijn vrouw was katholiek, maar ze deed er niks aan.

I2: We hebben heel veel.

I1: We hebben heel veel, ontzettend bedankt.